

STÁTNÍ ÚSTŘEDNÍ ARCHIV v Praze
ZRUŠEN STUPĚŇ UTAJENÍ
Důvod: 490/2010-Nbč - 80
36.04 PhDr. Alena Nosková
Podpis: 

TAJNÉ

Výtisk číslo: 25

VNITROSTRANICKÁ INFORMACE

53

Č. j.: inf. /03224/ 53
Počet listů: 8
Počet výtisků: 27
Den vydání: 16. ledna 1989

OBSAH

Informace o událostech ve dnech 13. - 15. ledna 1989

/zpracováno ve spolupráci s oddělením státní administrativy ÚV KSČ/

Již v dřívějším období byly získány poznatky, že představitelé tzv. nezávislých iniciativ /Charta 77, České děti, Mírový klub Johna Lennona, Nezávislé mírové sdružení, Společnost přátel USA/ připravují v souvislosti s 20.výročím sebeupálení Jana Palacha několik na sebe navazujících protispolečenských akcí. Chtějí tak pokračovat v nastoleném konfrontačním kurzu, stupňovat nátlak na státní orgány a podněcovat čs. veřejnost proti politice strany a státu. Jde zejména o nepovolené shromáždění spojené s kladením věnců a projevy představitelů Charty 77 dne 15. 1. 1989 ve 14.00 hodin na Václavském náměstí, vzpomínkový akt na Olšanských hřbitovech připravovaný na den 18. 1. 1989 aktivisty NMS, kladení věnců u sochy sv. Václava novými mluvčími Charty 77 dne 19.1.1989 a tzv. celonárodní pouť k rodnému domu Palacha ve Všetatech, okres Mělník dne 14. a 21. 1. 1989.

Tyto provokační akce byly již několik dní avizovány pomocí letáků. Ve dnech 13. a 14. 1. 1989 bylo celkem zajištěno 236 letáků /z toho 212 ve vestibulu stanice metra Karlovo náměstí u odpadkového koše/. Výzvy byly zveřejňovány také v relacích západních rozhlasových stanic, zejména BBC, Hlasu Ameriky a Radia Svobodná Evropa. Národní výbory jejich konání nepovolily.

K zajištění klidu a veřejného pořádku byla učiněna řada bezpečnostních opatření. Od 13. 1. 1989 byla organizována zvýšená pořádková služba a v nočních hodinách operativní průzkum v předpokládaných místech výskytu protistátních letáků a hanlivých nápisů.

Dne 14. 1. 1989 ve 14.00 hodin volal na linku 158 muž, který oznámil, že na telefonní stanici č. 261288 se nachází magnetofonový záznam s upozorněním pro bezpečnostní orgány. Uvedená telefonní stanice je přidělena provozu vydavatelství Večerní Praha a funguje jako tzv. služba pro nepřítomné /v plně automatickém režimu nahrává různé vzkazy a informace pro redakci Večerní Prahy - číslo je uvedeno v tiráži Večerní Prahy/. Z magnetofonového záznamu vyplynulo,

že anonym pod názvem "pochodeň č. 1" upozorňuje, že v případě uzavření Václavského náměstí dne 15. 1. 1989 dojde na různých místech v Praze k sebeupálení pěti osob. Jednalo se o Staroměstské, Václavské a Hradčanské náměstí, Perštýn a Hlavní nádraží. Na uvedených místech bylo dne 15. 1. 1989 zajištěna lékařská pohotovost Správy SNB a zesílen výkon pořádkové služby VB se zaměřením na zjišťování podezřelých osob.

K dalšímu posílení pořádkové služby na území Prahy bylo přistoupeno od 14.00 hodin dne 14. 1. 1989. Ve smíšených hlídkách působilo i 200 příslušníků Lidových milicí. Ve večerních hodinách byla zvýšená pozornost věnována koncertu rockových skupin ve Sportovní hale ČSTV v PKOJF na pomoc Arménii. Vzhledem k větší koncentraci mládeže zde mohlo dojít k pokusům o negativní ovlivnění této akce a k agitaci účastníků na nepovolené shromáždění dne 15. 1. 1989 na Václavském náměstí. Koncertu se zúčastnilo 7500 diváků. Před zahájením, v průběhu koncertu, ani při rozchodu diváků nedošlo k narušení klidu a veřejného pořádku. V prostorách Sportovní haly bylo nalezeno celkem 14 kusů ručně psaných letáků s výzvou k účasti na vzpomínkové akci za Palacha dne 15. 1. 1989 od 14.00 hodin na Václavském náměstí.

Bezpečnostní opatření dne 15. 1. 1989 bylo provedeno na Václavském a Staroměstském náměstí, náměstí Krasnoarmějců, na pěší zóně, na Olšanských hřbitovech a ve Všetatech, okres Mělník. Zúčastnilo se jej 2200 příslušníků SNB /včetně důchodců SNB a záloh/ a 1300 příslušníků LM.

V dopoledních hodinách byl v celém sledovaném prostoru klid a běžný nedělní provoz. Od 12.45 do 17.25 hodin byly uzavřeny stanice metra Muzeum na trasách A a C /projíždění vlaků/. Toto opatření bylo od 15.20 hodin provedeno i ve stanici Můstek na trasách A a B a od 15.25 hodin do 15.40 hodin i ve stanici Hradčanská na trase A.

Ve 12.35 hodin byl zjištěn pohyb pracovníků televizní společnosti ARD Bringera, ÖRF Černého a dopisovatele AFP Conratha směrem k Václavskému náměstí. Jmenovaným bylo příslušníky SNB

sděleno, že v zájmu jejich osobní bezpečnosti jim nebude na Václavské náměstí vstup umožněn.

Ve 13.30 hodin byl prostor Václavského náměstí uzavřen. Ve 13.45 hodin byli v Mánesově ulici v Praze 2 zadrženi organizátoři nepovoleného shromáždění, kteří zde měli v bytě Andreje Kroba schůzku, odkud chtěli společně odejít na Václavské náměstí. Jednalo se o 25 představitelů nezávislých iniciativ, kteří byli po odchodu z domu č. 20 v Mánesově ulici předvedeni na MO VB Benediktská a MO VB Náměstí míru, kde s nimi byl sepsán zápis o výpovědi podle § 19 zák. č. 40/74 Sb. a do 21.30 hodin byli postupně propuštěni. Jednalo se například o Rudolfa Bařčka, Ladislava Lise, Evu Kantůrkovou, Petra Placáka, Otakara Veverku, Heřmana Chromého, Václava Malého, Tomáše Hradílka, Andreje Stankoviče a další. Nebyly u nich zajištěny žádné věci ani stuhy.

Ve 13.45 hodin se na středním pásu Václavského náměstí pod platem u sochy sv. Václava shluklo cca 300 osob, které se snažily zpívat hymnu a některé z nich skandovaly "svoboda". Rychlým a rozhodným zákrokem pořádkové jednotky a příslušníků Lidových milicí se tuto skupinu během 25 minut podařilo vytlačit do Vodičkovy, Jindřišské a Opletalovy ulice. Současně se však vytvořily skupiny osob kolem uzávěr Václavského náměstí, zejména na Můstku. Ve 14.05 hodin bylo pořádkovou jednotkou PP VB uzavřeno Staroměstské náměstí. I zde se kolem zábran v ulicích Celetná, Železná, Melantrichova a na Malém náměstí vytvořily skupiny osob. K jejich rozptýlení musely být nasazeny pořádkové jednotky, část se podařilo rozptýlit a zbytek se přesunul do Kaprovy ulice směrem k náměstí Krasnoarmějců. Byly uzavřeny Mánesův a Karlův most a most 1. máje. Za pomoci vodních stříkaček se i tyto skupiny osob podařilo postupně rozptýlit a v 16.30 hodin byl již v okolí Staroměstského náměstí a náměstí Krasnoarmějců klid. Ve stejné době se v bezprostředním okolí Václavského náměstí neustále pohybovaly skupiny osob, které bránily v dopravním provozu a na opakované výzvy k opuštění prostoru reagovaly hanlivými výkřiky /fuj, fašisti, gestapáci, atd./. Na rohu ulic Jindřišská a Politických vězňů natáčeli pracovníci ARD zákroky pořádkových sil, přičemž nerespektovali opakované

výzvy k rozchodu. Kameraman ARD a jeho pomocník přitom stáli na přenosných kufrech. V jejich blízkosti byla skupina tří osob /2 muži a žena/, která jim poskytovala ochranu a podněcovala okolní zvědavce k slovním a fyzickým útokům proti příslušníkům SNB a LM. Postupně se kolem nich vytvořila skupina několika desítek osob, které vykřikovaly vůči příslušníkům SNB a Lidových milicí hanlivé výroky. Byla proti nim nasazena pořádková jednotka, před kterou se část davu dala na útěk a oba pracovníky ARD povalila.

Nejaktivnější účastníci nepovoleného shromáždění odmítali uposlechnout výzev k opuštění prostoru, chovali se agresivně, slovně napadali příslušníky SNB a LM, po zákrocích pořádkových jednotek se neustále přemisťovali, například na náměstí Republiky, k Federálnímu shromáždění a do Čelakovského sadů. Část z nich byla zadržena a 92 jich bylo vyvezeno služebními vozidly za Prahu /Mníšek, okres Praha-západ/. Toto opatření nebylo uplatněno proti starcům, dětem a invalidním osobám.

V 16.00 hodin byl v prostoru kolem Václavského náměstí obnoven klid a veřejný pořádek. V 18.00 hodin byly staženy jednotky LM a část sil a prostředků SNB se přesunula do pohotovostních prostorů. Ve 20.00 hodin bylo bezpečnostní opatření ukončeno. Do ranních hodin pokračoval zvýšený výkon pořádkové služby, zejména na náměstí Krasnoarmějců, v prostoru Václavského náměstí a u Olšanských hřbitovů.

V průběhu bezpečnostního opatření bylo do tří realizačních skupin předvedeno celkem 117 osob. Čtyřicet z nich bylo vzhledem k nedostatku důkazů propuštěno bez opatření, 22 je realizováno pro trestný čin /z toho 2 vazebně/, 17 pro přečin a 38 pro přestupek. Bylo perlustrováno 422 osob, z toho 403 čs. občanů a 19 cizinců /viz příloha/. V nemocničních zařízeních požádalo o lékařské ošetření 9 osob, převážně starších, které uvedly, že utrpěly zranění při zákroku bezpečnostních orgánů proti účastníkům protispoločenského vystoupení.

Dne 15. 1. 1989 v 15.30 hodin bylo zadrženo orgány VB v Chomutově /Severočeský kraj/ 10 osob, snažících se zneužít výročí sebevraždy Jana Palacha k vyvolání nepokojů. K předem avizovanému

shromáždění organizovanému Chartou 77 u obřadní síně v blízkosti hřbitovní zdi nedošlo.

Dne 5. 1. 1989 byly předsedou CZV KSČ JZD Dřísy a předsedou MNV Všetaty /Středočeský kraj/ zjištěny od místních občanů poznatky o připravované pouti na sobotu 21. 1. 1989 k uctění památky J. Palacha, který zde bydlel a je na místním hřbitově pochován. Byl o tom informován OV KSČ a ONV. Dne 5. 1. 1989 se na MNV Všetaty dostavila tříčlenná skupina chartistů v čele s architektem Žižkou se žádostí o umístění pamětní desky s reliéfem J. Palacha na jeho rodný dům ve Všetatech. Po jejím zamítnutí ze strany MNV i majitelky domu paní Laubové byl na ně uvedenou skupinou vyvíjen nátlak - vyhrožovali, že v masových sdělovacích prostředcích zveřejní, že je u nás potlačována svoboda. Okresní stranické a státní orgány přijaly příslušná opatření.

Dne 15. 1. 1989 u příležitosti výročí sebevraždy J. Palacha se v uvedených místech nevyskytly závažnější negativní jevy.

Bezpečnostní opatření na Václavském a Staroměstském náměstí byla organizačně velmi dobře zvládnuta. Pozitivně lze hodnotit součinnost s jednotkami LM a jejich samotnou účast při zákrocích proti účastníkům protispolečenského vystoupení. Příslušníci LM prokázali svoji aktivitu a akceschopnost. Je třeba zvážit, zda by nebylo vhodné vybavit příslušníky LM pro podobné akce například obušky.

Pozitivně lze rovněž hodnotit, že se podařilo včas izolovat hlavní organizátory protispolečenského vystoupení. Účastníkům tak chyběla vůdčí osobnost.

Určitým nedostatkem bylo, že se nepodařilo při vytlačování a rozptýlu hloučků zabránit jejich přeskupování. Bude proto nutné zajistit pro příště uzavření prostoru, do kterého bude dav vytlačen, a kde bude možno nejaktivnější osoby zadržet, event. vyvážet mimo Prahu.

Průběh bezpečnostního opatření prokázal, že vnitřní nepřítel pokračuje v politice konfrontace, že vzrůstá jeho agresivita. Znovu se ukázalo, že nepřátelské elementy při konfrontaci s příslušníky SNB zneužívají invalidních osob a neštítí se vystavovat před pořádkové jednotky malé děti.

Ze zpráv krajských /městských/ výborů strany vyplývá, že pracující tyto akce odsuzují a požadují klid a pořádek ve společnosti. Například příslušníci závodní jednotky LM Juhocukor, k. p. Dunajská Streda uvádějí : "s obavami a se znepokojením sledujeme aktivizaci a vystoupení různých protispolečenských a protisocialistických skupin, které se uskutečnilo dne 15. 1. 1989 v Praze na Václavském náměstí. Jde znovu o stejné protisocialistické síly a skupiny, které před dvaceti lety dovedly naši republiku a společnost až na pokraj katastrofy. Proto v plném rozsahu souhlasíme a podporujeme přijatá opatření i postup stranických a státních orgánů pro zabezpečení klidu a pořádku.

Pevně věříme, že proti signatářům a organizátorům těchto protispolečenských akcí bude postupováno nekompromisně a budou bráni k zodpovědnosti ve smyslu platného právního řádu. Jednoznačně a rozhodně prohlašujeme - republiku si rozvracet nedáme".

X

Doporučuje se uvedenou informaci postoupit krajským /městským/ a okresním /obvodním/ výborům strany a oddělením ÚV KSČ.

Statistický rozbor osob kontrolovaných dne 15. 1. 1989
na Václavském náměstí.

Celkem 403 čs. státníci příslušníků a 19 cizinců

Podle trvalého bydliště:

Praha 210

Kraj:

Středočeský 42

Severočeský 26

Zápačeský 20

Jihočeský 6

Východočeský 36

Severomoravský 23

Jihomoravský 23

Západoslovenský 5

Středoslovenský 4

Východoslovenský 8

Podle věkového složení:

do 18 let 41

19 - 25 let 155

26 - 30 let 76

31 - 35 let 47

nađ 35 let 84

Z hlediska sociálního postavení:

Vysokoškolští studenti 17 (+ 1 zahraniční student)

Středoškoláci 4

Uční 24

Úředníci 1

Intelligence 18

Dělníci: v průmyslu 135

v zemědělství 17

ve službách 99

Důchodci 15

Bez pracovního poměru 5

Ostatní 68